

شناسایی تعدد زوجات در کشورهای دارای نظام تک همسری

دکتر فرهاد خمامی زاده*

چکیده

اگرچه داشتن چند زن در بعضی از کشورها قانونی تلقی می شود ولی در کشورهای دیگر که دارای نظام تک همسری هستند غیر قانونی و حتی جرم شمرده شده است. عدم شناسایی چند زنی در کشورهای اخیرالذکر موجب بروز مشکلات بسیاری برای مردان چند همسر که به نحوی در چنین کشورهایی اقامت می گیرند، گردیده است. لذا کشورهای دارای نظام تک همسری به منظور حل این مشکلات و باتوجه به نیاز روزافزون به گسترش روابط بین المللی مجبور به تعدیل مواضع خود شده و به طور محدود و با شرایطی برخی آثار تعدد زوجات انجام شده به موجب قانون کشور خارجی را پذیرفته اند.

کلیدواژگان

چند همسری - تک همسری - شناسایی - حقوق مکتسبه - قانون حاکم.

*- استادیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی

۱- مقدمه:

ازدواج رابطه‌ای حقوقی بین زن و مرد است که در هر کشور مطابق قوانین و مقررات خاصی ایجاد می‌شود.^(۱) بعضی از کشورها فقط ازدواج مرد با یک زن را معتبر تلقی و واجد اثر می‌دانند درحالی که بعضی دیگر ازدواج یک مرد با زنان متعدد^(۲) را مجاز می‌شمرند.

با توجه به توسعه روابط بین‌الملل خصوصی بسیار پیش می‌آید که مردی از اتباع کشورهای اخیرالذکر با همسران متعدد خود به یکی از کشورهای دسته اول مسافرت و یا مهاجرت کند که در این صورت مشکل شناسایی آثار چنین ازدواج‌هایی در کشور ممنوع‌کننده این نوع ازدواج‌ها مطرح می‌شود و قوانین کشور میزبان و به‌طور خاص قواعد حل تعارض آن است که در رابطه با اعتبار با میزان اثر بخشی ازواج‌های متعدد انجام شده به وسیله یک مرد در کشور خارجی تجویز کننده و محل انجام تعدد زوجات، تعیین تکلیف می‌نماید. عوامل مختلفی در چنین تصمیم‌گیری‌ای تاثیرگذار خواهند بود و به همین علت نیز در کشورهای ممنوع‌کننده تعدد زوجات موضع واحدی در قبال شناسایی این پدیده اتخاذ نشده است.

در مقاله حاضر با توجه به اهمیت موضوع خصوصاً در میان مسلمانان که تعدد زوجات را جایز می‌شمارند، مواضع حقوقی کشورهای ممنوع‌کننده تعدد زوجات و در مقام رسیدگی به مطالبات و ادعاهای ناشی از این ازدواج‌ها و همچنین محدودیت‌هایی

۱- برای تعریف نکاح رک. جعفری لنگرودی، دکتر محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق، چاپ دوازدهم، احمدی، تهران، ۱۳۸۱، شماره ۵۷۹۶ نکاح عقدی است که به موجب آن مرد و زن لاقلاً بر نفی محرومیت جنسی - مانند نکاح منقطع احیاناً - یا علاوه بر نفی آن محرومیت به منظور تشکیل خانواده و زندگی مشترک خانوادگی قانوناً با هم متحد می‌شوند - مانند مورد نکاح دائم».

۲- چند همسری را اصطلاحاً پلی گامی Polygamy می‌نامند. ازدواج یک زن با بیش از یک مرد Polyandry و ازدواج یک مرد با چند زن Polygyny نامیده می‌شود.

Shah Prakash. A, "Attitudes to Polygamy in English law", International and Comparative Law Quarterly, vol. 52, April 2003, p. 369, note 2.

نمونه‌هایی از ازدواج‌های گروهی به صورت ترکیبی از Polygyny و Polyandry نیز مشاهده شده که Group Marriage نامیده می‌شود.

که در قوانین مهاجرت این کشورها در ارتباط با زوجین پلی گامی، اعمال شده، مورد بررسی قرار می‌گیرد. به طور خاص تبیین مواضع متخذه در کشورهای انگلستان، کانادا، ایالات متحده آمریکا، استرالیا، نیوزلند، آلمان و فرانسه که به دلیل پدیده مهاجرت، پذیرای بسیاری از اتباع کشورهای تایید کننده تعدد زوجات، از جمله کشورهای مسلمان بوده‌اند، مورد نظر می‌باشد. مع ذلک قبل از ورود به بحث اصلی و برای ایجاد زمینه، ضروری است به طور مختصر و کلی اطلاعاتی در رابطه با جایگاه تعدد زوجات و همچنین شرایط شناسایی حقوق مکاتبه ارائه شود.

۲- جایگاه تعدد زوجات^(۳)

تعدد زوجات از هزاران سال قبل در جوامع انسانی معمول بوده و در بعضی ادیان نیز مجاز شمرده شده است. مثلاً بسیاری از یهودیان مبادرت به چند همسرگزینی می‌نمودند و در تورات مقررات خاصی در مورد اعمال پلی گامی ذکر شده است.^(۴) مسیحیان اولیه معتقد بودند بهتر است مرد، اصلاً ازدواج ننماید، مع ذلک با توجه به خطر انقراض نسل، بر متوگامی رضایت دادند.^(۵) حتی فرقه مورمون‌ها^(۶) در ایالات متحده آمریکا پلی گامی را مجاز دانسته و کلیسای مورمون‌ها پلی گامی را در ایالت یوتا تا ۱۸۹۰ اعمال می‌نمود. مع ذلک از ۱۸۹۰ برای هماهنگی با قوانین فدرال که به هیچ وجه پلی گامی را شناسایی

۳- آقای دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، در تعریف تعدد زوجات می‌نویسد: «داشتن بیش از یک زوجه را گویند خواه به عقد دائم باشد یا منقطع یا به وسیله هر دو عقد». ترمینولوژی حقوق، چاپ ۶، گنج دانش، ۱۳۷۲، شماره ۱۳۰۴.

4- [www/en.Wikipedia.org/Wiki/Polygamy\(The free encyclopedia\)](http://www/en.Wikipedia.org/Wiki/Polygamy(The%20free%20encyclopedia))

5- www.Jannah.org/sisters/polygamy.html

6- Mormons.

مورمون‌ها یک فرقه مذهبی هستند که خود را پیروان راستین عیسی مسیح می‌دانند. ایشان جماعت خود را به نام کلیسای عیسی مسیح وابسته به مقدسین روزهای آخر می‌خوانند. این فرقه با داشتن مکاشفات جدید و اضافه کردن کتاب‌های دیگر در کنار کتاب مقدس خود را از مسیحیت اصیل جدا کردند. ژوزف اسمیت بنیانگذار فرقه مورمون‌هاست.

WWW.IID.ORG.IR.

نمی‌کند، پلی‌گامی ممنوع اعلام شده است.^(۷)

در دین مبین اسلام، تعداد زنانی که یک مرد می‌تواند با آن‌ها ازدواج نماید محدود و مسئولیت‌هایی برای چنین مردی در برابر همگی زوجه‌هایش مقرر گردیده است. قرآن مجید می‌فرماید یک مرد می‌تواند تا ۴ زن اختیار نماید مع‌ذلک بر لزوم رعایت عدالت در این رابطه تصریح شده است.^(۸)

بررسی حقوق موضوعه کشورها مؤید مواضع متخذه متفاوت در زمینه پلی‌گامی می‌باشد. چند زنی در بسیاری از کشورهای آفریقایی و آسیایی سابقه‌ای طولانی دارد و غالباً به وسیله قوانین موضوعه این کشورها به رسمیت شناخته شده است. مع‌ذلک در مواردی محدودیت‌ها و مخالفت‌هایی با این پدیده ابراز شده است.

در کشور سوریه مرد می‌تواند تا ۴ زن اختیار کند اما باید اجازه دادگاه را در این رابطه تحصیل نماید و در صورتی که وی نتواند دلایل قانونی ارائه نماید یا توانایی مالی لازم را نداشته باشد با درخواست وی مخالفت می‌شود.^(۹)

در میان کشورهای جنوب آسیا که دارای اقلیت‌های متعدد نژادی - قومی با ریشه بریتانیایی هسته دیدگاه‌های متفاوتی در رابطه با قانون شمردن این پدیده مشاهده می‌شود: قانون جدید هندو^(۱۰) در کشور هند که بر بودایی‌ها، سیگ‌ها و جین‌ها^(۱۱) حاکم است قویاً چند زنی را عملی مجرمانه قلمداد می‌نماید و به موجب قانون ازدواج ۱۹۵۵ هندو ازدواج دوم باطل است.^(۱۲) البته مسلمانان در هند حسب قانون اساسی هند مجاز به چند همسرگزینی می‌باشند. به طور کلی از اکتبر سال ۲۰۰۶ قوانین ازدواج بسته

7- WWW.absalom.Com/mormon/Polygamy/Fag.htm

۸- آیه سوم از سوره نساء در قرآن کریم.

9- Campbell. A.,... "Polygamy in Canada: Legal and Social Implications for Women and Children", A Collection of Policy Research Reports, The Alberta Civil Liberties Research Centre, Nov. 2005. p24.

10- Hindu.

11- Buddhyst, Sikh, Jain.

۱۲- به موجب ماده ۵ (۱) این قانون اشخاص مشمول آن تنها در صورتی که زوجه در قید حیات نباشد حق ازدواج قانونی را دارند و در ماده ۱۱ بطلان ازدواج انجام شده برخلاف ماده ۵ (۱) اعلام شده است.

به مذهب شخص تعیین می شود.^(۱۳) در نپال تنها در صورت نازا بودن، کر و لال بودن و نابینا بودن زوجه اول، مرد می تواند زوجه دوم اختیار نماید.^(۱۴) در پاکستان و بنگلادش لزوم رعایت بعضی شرایط قانونی، قبل از ازدواج دوم در زمینه حقوق خانواده ۱۹۶۱^(۱۵) پیش بینی شده است. مردان مایل به ازدواج دوم باید قبلاً موافقت زوجه اول و همچنین مجوز لازم را از شورای داوری اخذ نمایند. عدم رعایت این مقررہ ممکن است ضمانت اجرای کیفری داشته باشد و به علاوه به زوجه اول اختیار طلاق می دهد اما منجر به اعلام بطلان ازدواج دوم نمی شود.^(۱۶)

در اندونزی که در آسیای جنوب شرقی واقع است، پلی گامی با محدودیت هایی مورد پذیرش قرار گرفته است. در این کشور برای این که مرد بتواند زوجه دوم اختیار نماید باید موافقت زوجه اول را جلب کند و یا این که دلیل بسیار مهمی برای این امر داشته باشد، مثلاً بیماری سخت همسر اول. به علاوه در این رابطه موافقت کارفرمای دولتی مرد لازم است. محاکم بارها ازدواج های انجام شده بر خلاف مقررہ فوق را باطل اعلام نموده اند.^(۱۷)

در بسیاری از کشورهای آفریقایی پلی گامی پذیرفته شده است. مثلاً در سنگال مواد ۱۴۸ به بعد قانون خانواده پلی گامی را اجازه داده ولی قانون گذار برای نشان دادن اکره خود در پذیرش امر مذکور، چنین ازدواجی را تابع مقررات سختی قرار داده است. مثلاً

13- Campbell.A, op.cit.,p.25.

14- ibid.

15- Muslim Family Laws Ordinance of 1961.

16- Campbell. A.,op.cit., p 25.

برای جزئیات بیشتر رک.

Meski, "Modern indian Family Law" (Richmond, Survey: Curzon, 2001), 139-230 on India.; David Pearl and Menski, "Muslim Family Law", 3 ed., Sweet & Maxwell, London, 1998, 237-73.

17- Re. Tien Supartinah binti R. Monkurirodu v. R.Koeswiradyo bin R. WIGNYOSUCIPTO DAN Rostini binti M. Soleh, Jakarta Puast\No. 162(1979) (Indon.)cited in Cammack et al. 1996. 65-66.

Campbell.A. ibid.

به نقل از:

برای اخذ مجوز ازدواج دوم اثبات دارایی قابل ملاحظه لازم است و به علاوه هرگونه امکان طلاق و از بین بردن رابطه زوجیت رد شده است.^(۱۸) در اوگاندا مرد حق دارد به هر تعداد زوجه اختیار نماید و نیازی به اخذ اجازه همسر یا همسران قبلی ندارد.^(۱۹) در مراکش هر چند پلی گامی پذیرفته شده ولی زن می تواند در زمان ازدواج، تک همسری را به عنوان شرط لازم الاجرا درج نماید که در صورت تخلف از این شرط زوجه حق طلاق دارد. به علاوه اخذ رضایت زن اول برای ازدواج دوم مرد لازم است.^(۲۰) در لیبی پذیرش ازدواج دوم مرد منوط است به این که دادگاه توانایی جسمی و مالی مرد را در این مورد احراز نماید.^(۲۱) در الجزایر مرد باید برای چند همسرگرمی برخوردار از توانایی لازم برای یکسان رفتار کردن با همسرانش بوده و موضوع را به زوجه قبلی اطلاع دهد در غیر این صورت زوجه قبلی حق طلاق دارد.^(۲۲)

به طور کلی دامنه این نوع ازدواج ها در کشورهای آفریقایی که علاوه بر مسلمانان غیر مسلمانان نیز به چند همسرگرمی مبادرت ورزیده اند به دلایلی از جمله مشکلات اقتصادی و نفوذ مسیحیت کاسته شده است.^(۲۳)

در مقابل کشورهای مذکور که به هر حال پلی گامی را با شرایطی می پذیرند، کشورهایی مانند ترکیه^(۲۴)، تونس،^(۲۵) هنگ کنگ،^(۲۶) چین،^(۲۷) ویتنام^(۲۸) و

18- Loussuarn, Y., Bourel, P., "Droit International Prive", 4 ed., Dalloz, Paris, 1993, p.322. note 4.

19- Campbell, A., op.cit., p.28.

20- ibid., p.24.

21- ibid.

22- ibid.

23- Simmons, A.M. "Kenyan Polygamy Chap after Marring 100 Times: its Legal, Patriarch Says.", Edmonton Journal. 1999 (23 March" A2.)

۲۴- در ترکیه که به صورت سکولار اداره می شود به موجب قانون مدنی ۱۹۲۶ تعدد زوجات ممنوع شده اگرچه اکثر جمعیت این کشور مسلمان هستند.

25- Tunisian Code of Civil Status, 1976.

در این کشور انجام پلی گامی مجازات زندان و جریمه دارد.

26- HLHK Criminal Law and Procedure 286 (Feb. 15.2002) (Lexis).

27- Marriage Law of Peoples Republic of China. 1953.

ارمنستان^(۲۹) پلی گامی را ممنوع اعلام کرده‌اند.

در سطح بین‌المللی مخالفت‌هایی با تعدد زوجات ابراز شده است، مثلاً در سال ۱۹۹۴ کمیته رفع تبعیض از زنان در جریان تدوین مواد کنوانسیون رفع تبعیض از زنان با تعدد زوجات مخالفت نمود.^(۳۰) همچنین شورای اتحادیه اروپا از دولت‌ها درخواست نمود تا محدودیت‌هایی را در رابطه با مهاجرت خانواده‌های چند همسری اعمال نمایند و طی دستورالعمل ۲۲ سپتامبر سال ۲۰۰۳ خواستار این شد که دول عضو اتحادیه اروپا (غیر از انگلستان، ایرلند و دانمارک) در پذیرش جمعی این خانواده‌ها محدودیت اعمال کنند.^(۳۱) به موجب مواد ۴ و ۵ این دستورالعمل دولت‌های عضو نباید به همسر دوم و بعد از آن و فرزندان ناشی از ازدواج دوم و بعد از آن اجازه پیوستن به شوهر در کشور عضو را بدهند.

۳- شرایط شناسایی و اجرای حقوق مکتسبه^(۳۲)

ایجاد یک رابطه حقوقی مثل ازدواج، مطابق قانون یک کشور تکلیفی برای دیگر کشورها در مورد شناسایی و اجرای آثار آن رابطه حقوقی ایجاد نمی‌نماید. همان‌طور که هر کشور خود تصمیم می‌گیرد که یک رابطه حقوقی تحت چه شرایطی در قلمرواش قابل ایجاد و اعمال باشد در رابطه با شناسایی و پذیرش آثار روابط حقوقی ایجاد شده

ماده ۱ این قانون ازدواج را به صورت منوگامی تعریف می‌نماید و ماده ۳ بی‌گامی را صریحاً ممنوع نموده است. به موجب بند ۱ ماده ۳۲ اختیار همسر دوم موجب ایجاد حق طلاق برای زوجه اول می‌شود. به علاوه ماده ۴۵ موردی از مجازات بی‌گامی را مقرر می‌دارد.

28- Marriage and Family Law 2000.

۲۹- در این کشور ازدواج پلی گامی به رسمیت شناخته نمی‌شود ولی جرم نیز تلقی نمی‌گردد.

30- General Recommendation 21, Equality in Marriage and Family relations, U.N.CEDAW, 13th Sess., U.N.Doc.A/49/38(1994).

31- EC, Council Directive 2003/86/Ec of September 22, 2003 On the Right of Family Reunification, 2003, O.J.L.251/12 at Para.11.

۳۲- برای مطالعه تئوری حقوق مکتسبه که در حقوق انگلستان vested rights نامیده می‌شود رگ. مثلاً: Mayer.P., "Droit International Prive", 4 ed., Montchrestien 1991p.111, McCLEAN.J.D., "Morris: The CONFLICT OF Laws", 4 ed., Sweet&Maxwell, London, 1993, p.441.

در یک کشور خارجی نیز اختیار دارد.

به طور کلی برای این که یک رابطه حقوقی که به موجب قانون یک کشور ایجاد شده، در کشور دیگر معتبر تلقی شود، تحقق شرایط ذیل ضروری می‌باشد:

۳-۱- رابطه حقوقی به موجب قانون صلاحیتدار ایجاد شده باشد. رابطه حقوقی مورد استناد باید به موجب قانون کشوری ایجاد شده باشد که مطابق قانون (قواعد حل تعارض) مقر دادگاه صلاحیتدار است (قانون مقر دادگاه یا قانون یک کشور خارجی). مثلاً اگر دو ایرانی که در کشور ج.ا.ا. حق ازدواج با هم را ندارند با رفتن به کشور خارجی حسب قوانین آن کشور ازدواج نمایند ازدواج ایشان در ایران به رسمیت شناخته نخواهد شد، زیرا به موجب ماده ۶ قانون مدنی ایران^(۳۳) ازدواج اتباع ایران می‌بایستی به موجب قوانین ایران انجام شود و قانون کشور خارجی در این رابطه صلاحیتدار نمی‌باشد.^(۳۴) در مقابل اگر ازدواج بین دو فرانسوی که در کشور فرانسه انجام شده، در ایران مورد استناد قرار گیرد به موجب ماده ۷ قانون مدنی ایران^(۳۵) موضوع با توجه به قانون فرانسه به عنوان قانون کشور متبوع زوجین بررسی خواهد شد.

۳۳- به موجب این ماده «قوانین مربوط به احوال شخصیه از قبیل نکاح و طلاق و اهلیت اشخاص وارث در مورد کلیه اتباع ایران ولو این که مقیم در خارجه باشند مجری خواهد بود».

۳۴- البته در استای شناسایی هر چه بیشتر حقوق مکتسبه رویه قضایی برخی کشورها قانون محل ایجاد رابطه حقوقی ایجاد شده در محیط حقوق بین الملل خصوصی را معیار ارزیابی اعتبار رابطه حقوقی ایجاد شده در کشور خارجی قرار داده‌اند. مثلاً در رابطه با طلاق اتباع اسپانیایی (که به موجب قانون کشور متبوعشان حق طلاق نداشتند) در کشور آلمان حسب قوانین این کشور، دیوان عالی کشور فرانسه طی رأی صادره در ۲۸ نوامبر ۱۹۰۱ با وجود این که حسب قاعده حل تعارض فرانسه، قانون کشور اسپانیا می‌بایستی در رابطه با موضوع طلاق اتباع اسپانیا اجرا می‌شد، با احراز مطابقت طلاق انجام شده با قانون آلمان، طلاق مذکور را معتبر تلقی نمود. در این رابطه رک. الماسی، دکتر نجادعلی، حقوق بین‌الملل خصوصی، چاپ دوم، نشر میزان، ۱۳۸۳، ص ۱۴۵. قابل ذکر است که راه حل مذکور در زمانی پذیرفته می‌شود که حسب قاعده حل تعارض مقر دادگاه قانون همین کشور صلاحیتدار نباشد. در رابطه با موضوع شرایط حق مکتسبه همچنین رک. ارفع‌نیا، دکتر بهشید، «حقوق بین‌الملل خصوصی»، جلد دوم، انتشارات بهتاب، ۱۳۷۶، ص ۱۳۲. مدنی، دکتر سید جلال الدین، «حقوق بین‌الملل خصوصی»، چاپ سوم، گنج دانش، ۱۳۷۵، ص ۲۰۹، نصیری، دکتر محمد، «حقوق بین‌الملل خصوصی»، چاپ پنجم، انتشارات نیل، ۱۳۷۷، ص ۱۷۴.

۳۵- به موجب این ماده «اتباع خارجه مقیم در خاک ایران از حیث مسائل مربوط به احوال شخصیه و اهلیت خود و همچنین از حیث حقوق ارثیه در حدود معاهدات مطیع قوانین و مقررات دولت متبوع خود خواهند بود».

۳-۲-۱- اجرای دقیق و کامل قانون صلاحیت دار- زمانی که آثار یک رابطه حقوقی ایجاد شده در کشور الف، در کشور ب مطالبه می شود وقاضی مقر دادگاه به این نتیجه می رسد که قانون کشور الف می بایستی در مقام ارزیابی صحت رابطه حقوقی مدنظر قرار گیرد در مرحله بعد باید بررسی شود که آیا قانون کشور الف دقیقاً در هنگام ایجاد رابطه حقوقی رعایت شده است یا خیر.^(۳۶) مثلاً اگر رابطه حقوقی مورد ادعای بیعی است و خریدار در کشور ب مدعی گردیده به موجب سندی عادی اجناسی را در کشور الف خریداری کرده و کل ثمن معامله را به حساب بانکی بایع واریز نموده ولی بایع از تحویل مبیع امتناع می نماید ولذا در کشور ب الزام وی در این رابطه را درخواست نماید، قاضی کشور الف به فرض این که تشخیص دهد قانون کشور الف در موضوع صلاحیت دار است باید بانظر به قانون کشور الف تشخیص دهد که آیا به موجب قوانین این کشور بیعی واقع شده است یا خیر. مثلاً اگر به موجب قوانین کشور الف تسلیم مبیع از ارکان ایجاد بیع باشد، در فرض مورد نظری بیعی واقع نشده ولذا آثاری هم در رابطه با آن قابل مطالبه نمی باشد.

قابل ذکر است حتی در فرض تحقق شرایط فوق، شناسایی رابطه حقوقی ایجاد شد در کشور خارجی و پذیرش آثار آن در صورتی ممکن خواهد بود که مخالف نظم عمومی کشور مقر دادگاه نباشد.^(۳۷)

۴- تعدد زوجات در انگلستان

علی رغم این که انگلستان از زمان های دور کشوری مهاجرپذیر بوده و اقوام مختلف از جمله تعداد زیادی از مسلمانان را در خود جای داده، رویه معمول در این کشور اتخاذ یک سیستم سکولار^(۳۸) و عمومی در رابطه با حقوق خانواده برای حفظ وحدت

۳۶- العاسی، دکتر نجادعلی، همان منبع، ص ۱۴۶.

۳۷- البته نظم عمومی در مرحله شناسایی حق ایجاد شده با شدت کمتری وارد عمل می شود. در این رابطه رک.

Loussuarn. Y., op.cit., p.279 et.s.

38- Secular.

فرهنگی بوده است.^(۳۹) تلاش‌هایی برای متقاعد کردن دولت به پذیرش حقوق خانواده اسلامی در کنار حقوق خانواده سکولار و اعمال حقوق اسلام بر موارد احوال شخصیه مسلمانان انگلیسی انجام شده که به ثمر نرسیده است. از جمله دلایل ابراز شده در این رابطه این بود که ممکن است سیستم‌های قانونی غیر سکولار متضمن ارزش‌ها و معیارهای حقوق بشری خصوصاً در رابطه با حقوق زنانی نباشند: «... نباید به مسلمانان اجازه داد تا در زمینه‌های مربوط به حقوق بشر حقوق شخصی اسلامی جداگانه‌ای را اعمال نمایند زیرا این امر ممکن است منجر به نقض حقوق زن به نحو تبعیض‌آمیزی شود».^(۴۰)

پدیده چند زنی در انگلستان بعد از جنگ جهانی دوم با مهاجرت افراد آسیایی و آفریقایی بسیار به این کشور گسترش یافت و انگلستان با افراد بسیاری روبرو شد که پلی گامی را یک نوع رابطه مشروع تلقی می‌نمودند. واکنش اولیه این بود که برای این گونه روابط اثر ازدواج را قائل نبودند و با تعصب و توهین با این پدیده مواجه می‌شدند در حالی که همزمان در سراسر جهان افراد بسیاری این تاسیس را پذیرفته و از نقش اجتماعی آن دفاع می‌نمودند.^(۴۱) به هر حال تا قرن بیستم انجام پلی گامی به وسیله مهاجرین عملی خصمانه نسبت به دیدگاه‌های مسیحیت و جهان متمدن تلقی می‌شد و اصولاً محاکم انگلستان از به رسمیت شناختن ازدواج‌های پلی گامی انجام شده در کشور خارجی خودداری می‌نمودند.

اولین موضع‌گیری صریح محاکم انگلستان در رابطه با پلی گامی در سال ۱۸۶۶ در پرونده هاید علیه هاید^(۴۲) اعلام شد. در این پرونده یک مرد تبعه انگلستان که به مذهب

39- Fournier. Pascal., "The Reception of Muslim Family Law in Western Liberal States", (for the Canadian Council of Muslim Women), P.fournie @ Law.harvard.edu, 30/9/2004.

40- Poulter . Sebastian M., "Cultural Pluralism and its Limits: A Legal Perspective, CRE Britain: A Plural Society. Report of a Seminar, London: Commission for Racial Equality, 1990, pp.3-28.

41- O'Brien, "Conflict of Laws" 2 ed., Cavendish Publishing Limited, London, p:415-416.

42- Hyde v. Hyde and Woodmansee, 1966, LR IP&D 130.

مورمون گردیده بود در ۱۸۵۳ با یک زن مورمون در ایالت یوتا بر طبق آیین مورمون ازدواج نموده بود. پس از سه سال زندگی مشترک و داشتن فرزندی از این زن، مرد از مذهب مورمون خارج شده و متعاقب ازدواج زوجه با مرد دیگری در یوتا به موجب آیین مورمون، مرد انگلیسی در ۱۸۶۶ از محاکم انگلستان تقاضای طلاق نمود. قاضی پرونده، لرد پنزانس طی رأی صادره ضمن تصریح به این که ازدواج تنها به صورت پیوند یک مرد با یک زن قابل تحقق است، اعلام نمود یک ازدواج پلی گامی که قبلاً انجام شده را نمی توان به عنوان ازدواج پذیرفته شده در حقوق انگلستان که بین یک مرد با یک زن قابل تحقق است تلقی کرد. و برای آن جبران، رسیدگی قضایی یا ترمیم^(۴۳) پیش بینی شده در قوانین ازدواجی انگلستان را قائل شد و لذا از حوزه صلاحیت دادگاه های مربوط به جبران، خارج است.

از طرفی در حقوق انگلستان به موجب ماده ۵۷ قانون جرائم علیه اشخاص ۱۸۶۱ چند همسری قابل مجازات شناخته شده است^(۴۴) و اصولاً انجام ازدواج پلی گامی غیر قانونی تلقی می شود، با این حال محاکم انگلستان خصوصاً از سال ۱۹۳۰ مجبور شدند مواضع خود را در این مورد با توجه به این واقعیت که انگلستان پذیرای بسیاری از مهاجرین از کشورهایی بوده که پلی گامی را مجاز می دارند، تعدیل و برخی مطالبات ازدواجی در رابطه با این گونه ازدواج ها را شناسایی نمایند.

پاراشار این تعدیل را ناشی از تعداد روبه افزایش مهاجرین آفریقایی و آسیایی به انگلستان دانسته و معتقد است «این مردم که از کشورهای دارای فرهنگ کاملاً متفاوت با انگلستان به این کشور می آیند عادات و رسومشان را نیز با خود می آورند. این اشخاص در کشورهای خود به طور قانونی ازدواج نموده اند و نمی توان از آنها انتظار داشت که در رابطه با مطالبات ازدواجی خود به کشور هایشان بروند»^(۴۵) به موجب

43- Remedies & AdjudicationT Relief.

44- Offences Against the Person Act.s.57.

45- Parashar. Archana., "Polygamous Marriage in Conflict of Laws", (1982)II(3), Islamic and Comparative Law Quarterly, 206-7.

مقررات ازدواجی مندرج در قانون ۱۹۷۳^(۴۶) ازدواج‌های انجام شده بعد از اول اوت ۱۹۷۱ در صورتی که حسب قانون کشور خارجی محل اقامت زوجین انجام شده باشد در انگلستان به رسمیت شناخته می‌شود.^(۴۷) مع ذلک پلی‌گامی به طور کلی برای تمام کسانی که مقیم انگلستان تلقی می‌شوند ممنوع است.^(۴۸) بنابراین اگر پلی‌گامی در خارج از انگلستان مطابق قانون محل ازدواج انجام شده باشد و هیچ‌یک از زوج‌ها در زمان انعقاد در انگلستان اقامت نداشته باشند ازدواج کان لم یکن تلقی نخواهد شد و بعضی حقوق و تعهدات برچنین ازدواجی بار می‌شود.^(۴۹) غیر از قانون ۱۹۷۳ قوانین دیگری نیز بر این امر تاکید داشته‌اند.^(۵۰)

در پرونده حسین علیه حسین در ۱۹۸۲ یک مرد مقیم انگلستان ادعا نمود ازدواجی که در خارج انجام داده حسب بند د ماده ۱۱ قانون ۱۹۷۳ که ازدواج پلی‌گامی را برای افراد مقیم انگلستان ممنوع می‌دارد باطل است. وی ادعا می‌نمود، اگر چه ازدواجش در واقع منوگامی بوده، به این دلیل که در کشوری انجام شده که پلی‌گامی را مجاز می‌دارد بالقوه پلی‌گامی تلقی شده و باطل می‌باشد. دادگاه این استدلال را نپذیرفت و اعلام نمود چون مرد به موجب قانون انگلستان نمی‌تواند زوجه دیگری اختیار نماید و زن نیز به موجب قانون پاکستان به عنوان قانون محل اقامتش نمی‌تواند ازدواج مجدد نماید ازدواج معتبر تلقی می‌شود.^(۵۱) کمیسیون قوانین نیز از این تاریخ

46- Section 47 of Matrimonial Casuses Act, 1973.

47- McClean.J.D.op.cit,p. 171.

48- SS.II(b) and (d) of Matrimonial Causes Act, 1973.

49- UK Matrimonial Causes Act, 1973, ss.II.(b),(d).

Social Security Contributions and Benefits Act 1992.

Martin> E.A., Oxford Dictionary of Law, New edition, 4 ed., Tehran, Didar, 1377 (1998).

50- State Pension Credit Act 2001; State Pension Credit Regulations 2002; Social Security (Loss of Benefit) Regulations 2001, ss.3A, 10(I)(a), 11(2)(b), and (e); Child Benefit (General) Regulations 2003, S. 35; Child Support, Pensions and Social Security Act 2000, s.10c; Social Security (Breach of Community Order) Regulations 2001, s.6.

51- Hussain v. Hussain (1982).

برای اجتناب از بروز شائبه تبعیض، روش مذکور را به زنان مقیم انگلستان که در کشور خارجی پذیرنده پلی گامی ازدواج نموده‌اند، تسری داده است.^(۵۲)

انگلستان در رابطه با موضوع مهاجرت نیز رویه‌ای در جهت مخالفت با عمومی شدن پدیده پلی گامی اتخاذ نموده است. در این خصوص می‌توان به رأی صادره در ۱۹۸۰-۱۹۷۹ در دعوی به طرفیت مامور صدور ویزای انگلستان در اسلام آباد، اشاره نمود. تسلیم زهرا و یاسر عرفات، زن و فرزند مردی به نام طالب حسین شاه، از اتباع پاکستان در سال ۱۹۷۵ در خواست ویزا برای پیوستن به مرد مذکور را به مامور صدور ویزای سفارت انگلستان در اسلام آباد ارائه نمودند. ازدواج در سال ۱۹۷۴ انجام شده بود. مامور صدور ویزا به این نتیجه رسیده بود که زهرا زوجه دوم است و شخص مقیم انگلستان ازدواج دوم را مطابق قانون پاکستان انجام داده که به موجب قانون انگلستان حق انجام این کار را نداشته است و لذا ازدواج دوم باطل تلقی می‌شود. این نظر با استناد به قانون ۱۹۷۳ مورد تایید دادگاه پژوهشی مهاجرت قرار گرفت.^(۵۳)

مثال دیگر در این باره رأی صادره در سال ۱۹۸۳ می‌باشد.^(۵۴) در این پرونده نیز زوجه دوم و دختر مردی، با عنایت به اقامت شوهر در انگلستان در ۱۹۸۳ درخواست اقامت در این کشور را به مامور صدور ویزا در سفارت انگلستان در داکا ارائه نمودند. ورود مرد به انگلستان در سال ۱۹۶۲ بود و وی در سال ۱۹۶۹ اولین ازدواجش را

البته اگر در این قضیه مرد مقیم پاکستان و زن مقیم انگلستان بود تصمیم متفاوتی اتخاذ می‌شد.

McClellan, J.D., op.cit., 173.

52- Law Commission, Private International Law: Polygamous Marriages-Capacity to Contract a Polygamous Marriage and Related Issues. Law Commission Report, No. 146, Scottish Law Commission Report No.96 (London:HMSO, 1985).

رویه متخذه در انگلستان از جهت مطابقت با کنوانسیون حقوق بشر اروپایی مورد تایید کمیسیون حقوق بشر اروپا نیز واقع شده است.

Reid, Karen., "A Practitioners Guide to the European Convention of Human Rights, Sweet & Maxwell, London, 1998, 277.

53- Zahra and Another v. United Kingdom Officer, Islamabad., 1979-1980, Imm AR48.

54- Zahra.Rokeya and Rably Begum v. Entry Clearance Officer, Dacca, 1983, Imm AR163.

انجام داده بود. در سال ۱۹۷۲ مرد رسماً شهروند و مقیم انگلستان شد و متعاقباً در سال ۱۹۷۵ ازدواج دوم را انجام داد که فرزندی از این ازدواج در سال ۱۹۸۰ متولد شد. دادگاه پژوهشی مهاجرت به دلیل این که مرد در زمان اقامت در انگلستان ازدواج دوم را انجام داده بود این ازدواج را معتبر ندانسته و با تقاضای زن دوم و فرزند وی برای اقامت در انگلستان موافقت ننمود.

در سال ۱۹۸۶ پرونده جالب دیگری^(۵۵) مطرح شد. در این پرونده که یک مرد بنگلادشی با یک زن انگلیسی ازدواج نموده بود و از این ازدواج ۴ فرزند داشت از سال ۱۹۵۳ زوجه را ترک نموده بود ولی از او طلاق نگرفته بود. این مرد در سال ۱۹۶۹ در پاکستان شرقی ازدواج مجدد نمود و زوجه دوم درخواست الحاق به شوهرش در انگلستان را مطرح نمود. به نظر دادگاه با این که مرد در زمان انجام ازدواج اول در انگلستان اقامت اختیار نموده بود، ولی متعاقب آن در سال ۱۹۶۹ دوباره اقامت پاکستان را اختیار نموده و بنابراین وی دارای اقامت دوگانه تلقی و ازدواج دوم او به موجب قانون محل اقامت ثانویه صحیح تلقی شد.

قانون مهاجرت ۱۹۸۸ محدودیت‌های بیشتری را برای مبارزه با پلی‌گامی ایجاد نمود.^(۵۶) ماده ۲ قانون مذکور اعلام داشته که فقط یکی از زنان مرد چند همسره می‌تواند به همراه وی در انگلستان اقامت گزیند. البته در این مورد زنان اقامت گرفته قبل از اول اوت ۱۹۸۸ و همچنین زنی که بعد از ازدواجش و در مدتی که شوهرش با همسری دیگر در انگلستان زندگی نمی‌کرده به انگلستان آمده باشد، مستثنی شده‌اند. اگر از اقامت زنی به دلیل پلی‌گامی در انگلستان جلوگیری شود این ممنوعیت فرزندان ناشی از ازدواج مربوط را نیز در بر می‌گیرد. با این حال چنین فرزندان پس از فوت مادرشان می‌توانند به پدرشان محقق شوند.^(۵۷) قابل ذکر است که به موجب قانون مهاجرت و

55- Entry Clearance Officer, Dhaka, v. Ranu Begum and Others, 1986. Imm AR 461.

۵۶- برای مطالعه دلایل این امر رک:

Shah.A.Prakash., "Attitudes to Polygamy in English Law", International and Comparative Law Quarterly, vol.52, April 2003 p.389.

57- Campbell.A., op.cit., (Legal Treatment of Polygamy: Other countries). p.4, U.K.Home Office, Immigration Rules(London:HomeOffice, 2005)

پناهندگی سال ۲۰۰۴ به ماموران اداره مهاجرت اختیار دستگیری افرادی که مشکوک به ارتکاب جرائم و از جمله تعدد زوجات باشند داده شده است.^(۵۸)

علی رغم تلاش‌های انجام شده در انگلستان برای تحمیل سیستم سکولار به مهاجرین مسلمان و جدا نمودن ایشان از فرهنگ و ارزش‌های اسلامی، به عنوان مثال از طریق غیر قانونی اعلام نمودن تعدد زوجات، جمعیت مسلمان انگلستان کماکان مبادرت به چند همسرگزینی می‌نماید. تجربه نشان داده اصرار بر عدم شناسایی ازدواج دوم یا حتی قایل شدن مجازات برای مرتکبین چند همسرگزینی تنها منجر به انجام مخفیانه این ازدواج‌ها گردیده که با توجه به تعداد زیاد مسلمانان مقیم انگلستان موجب بروز مشکلات عدیده اجتماعی فی‌المثل در رابطه با وضعیت اطفال ناشی از ازدواج‌های مذکور گردیده است. مسلماً چنین واقعیاتی مقامات انگلستان را واداشته تا ضمن تاکید بر اصل تک همسری، برای اجتناب از بروز مشکلات یاد شده در پاره‌ای موارد و به طرقی که ذکر شد از شدت مواضع خود در قبال موضوع بکاهند و در شرایطی ازدواج دوم و آثار آن را به رسمیت بشناسند.

۵- تعدد زوجات در کانادا

در کشور کانادا نیز با الهام از پرونده هاید علیه هاید که مورد اشاره قرار گرفت،^(۵۹) ازدواج تنها به صورت پیوند یک مرد با یک زن قابل پذیرش است.^(۶۰) و اصولاً در این کشور تعدد زوجات قانونی نیست و حتی از سال ۱۸۹۲ با تاثیر از اعضای کلیسای مورمون (LRC1985) ایالات متحده آمریکا ارتکاب تعدد زوجات یا اقامت در حالت چند همسری جرم تلقی گردیده است. قانون کیفری فعلی کانادا^(۶۱) در بند ۱ ماده

www.ind.homeoffice.gov.uk/ind/en/home/Laws-Policy/immigration-rules., Accessed june, 2005.

58- Asylum and Immigration Act, 2004, section 14.

۵۹- زیر نویس ۴۲.

۶۰- در سال ۲۰۰۰ مجلس فدرال با تصویب Modernization of Benefits and Obligations Act این S.C.2000, c-12, s.1.1.

نظر را تایید نمود.

61- R.S.S.1985, c-C-24.

۲۹۰ (بی گامی) و در بند ۱ ماده ۲۹۳ پلی گامی را جرم تلقی و برای آن حداکثر ۵ سال زندان مقرر داشته است. مع ذلک تعداد این قبیل ازدواج‌ها روز به روز بیشتر گردیده به طوری که تعدادی از مسلمانان و همچنین حدود هزار مورمون به صورت پلی گامی در مناطقی از کانادا اقامت دارند.^(۶۲)

قواعد حل تعارض این کشور موضوع اهلیت ازدواج را تابع قانون اقامتگاه ذینفع دانسته (Castel 2000) و بنابراین اگر یک شخص مقیم کانادا در کشور خارجی پذیرنده پلی گامی به این امر مبادرت ورزد چنین ازدواجی در کانادا به رسمیت شناخته نخواهد شد. در عین حال در انتاریو برای حمایت از زوجه‌ها و فرزندان ناشی از تعدد زوجات و حاصل از ازدواج‌های این چنین که به طور صحیح در خارج تحقق یافته‌اند به طور محدود آثاری به رسمیت شناخته شده است. در این ایالت هم قانون خانواده ۱۹۹۰^(۶۳) و هم قانون اصلاحی ۱۹۹۰ در رابطه با ارث^(۶۴) مقرر می‌دارند «تعریف همسر در این قانون شامل همسر ناشی از ازدواجی است که بالقوه و بالفعل پلی گامی می‌باشد، اگر این ازدواج در کشور محل انجام ازدواج معتبر تلقی شود».^(۶۵) حتی در خارج از انتاریو به احتمال زیاد زنی که به حالت پلی گامی در کانادا زندگی می‌نماید از بعضی از حقوق مربوط خصوصاً در راستای حمایت از زوجه و فرزندان، برخوردار می‌شود.^(۶۶) این احتمال در صورتی که زن متقاضی به طور معتبری در کشور خارجی ازدواج نموده و به سکونت خود در کشور خارجی ادامه داده باشد در حالی که

۶۲- به طور خاص در منطقه Bountiful, British Columbia, Alberta.

63- R.S.O.1990., chap.F.3, s 1(b)

64- Succession Law Reform Act, R.S.O. 1990, chap. S.26,s. 1(b).

۶۵- در ایالت کبک نیز چنین است مع ذلک پلی گامی انجام شده در خارج در صورتی به رسمیت شناخته می‌شود که مغایرت با رزی با نظم عمومی در روابط بین‌المللی نداشته باشد.

Civil Code of Quebec, arts 3088, Para. 1 and 3083; art 3081.

۶۶- مثلاً در پرونده TES v. Minister of Immigration دادگاه اعلام داشت که اگر تعدد زوجات در کشور محل اقامت زوجین به رسمیت شناخته شود برخی از آثار چنین ازدواجی در کانادا پذیرفته می‌شوند. در این پرونده وضعیت قانونی فرزند ناشی از ازدواج پلی گامی انجام شده در هنگ کنگ به رسمیت شناخته شد. 1983, 2F.C.308.

شوهرش در کانادا اقامت داشته، بیشتر می‌شود.^(۶۷) در رابطه با موضوع مهاجرت به موجب رأی صادره در پرونده Ali v. Canada در سال ۱۹۹۸^(۶۸) مقامات اداره مهاجرت کانادا می‌توانند از اعطای مجوز اقامت به مبادرت کنندگان به پلی‌گامی خودداری نمایند. در این پرونده دادگاه فدرال کانادا تصمیم یک مامور اداره مهاجرت را مبنی بر رد درخواست اقامت دائمی یک مرد به دلیل وجود دلایل معقولی در رابطه با مبادرت وی به ازدواج در کانادا در شرایطی که قبلاً در کویت ازدواج نموده بود، تایید نمود. به نظر دادگاه، متقاضی می‌بایستی با توجه به مقررات کیفری، زوجه کویتی خود را طلاق دهد و همزیستی مشترک با بیش از یک زوجه نمی‌داند هیچ اثر قانونی داشته باشد.

یک سال بعد رأی مشابهی صادر شد.^(۶۹) در این پرونده زوجه دوم یک مرد ساکن کانادا درخواست اقامت تحت عنوان خویش فرما^(۷۰) در کانادا را داده بود. وی دارای سه فرزند بود که به همراه شوهرش، زوجه اول و فرزندان ازدواج اول در کانادا زندگی می‌نمودند. قاضی با اشاره به پرونده فوق‌الذکر اختیار مامور اداره مهاجرت در رابطه با پذیرش یا عدم پذیرش درخواست اقامت مرتکبان پلی‌گامی یا بیگامی در کانادا را وفق قوانین مهاجرت و سایر قوانین، تایید نمود.^(۷۱)

در حال حاضر قانون مهاجرت جدید ۲۰۰۱^(۷۲) جایگزین قانون مهاجرت قبلی

۶۷- در این رابطه رک. مثلاً:

Yew v. British Columbia, 1924, 1 D.L.R. (B.C.S.C.)

در این پرونده حقوقی محدود برای بیوه ناشی از یک ازدواج پلی‌گامی بالفعل Actual Polygamous Marriage شناخته شده است.

68- 1998, F.C.J. No., 1640.

69- Awwad v. Canada (Minister of Citizenship and Immigration), 1999, F.C.J. No. 103.

70- Self-employed category.

۷۱- معذک بر خلاف این تصمیم در سال ۱۹۹۴ اداره مهاجرت کانادا با اقامت سه زوجه مردی به نام Winston Blackmore نه تحت عنوان اعضای یک خانواده بلکه با استناد به ملاحظات انساندوستانه و این که فرزندان ایشان از قبل به همراه شوهر در بریتیش کلمبیا در کانادا اقامت داشتند، موافقت نمود.

72- Immigration and Refugee Protection Act, S.C.2001, c.27.

۱۹۸۵^(۷۳) شده است. به موجب ماده ۵ قانون جدید یک تبعه خارجی را نمی توان به عنوان همسر یک شخص و عضو خانواده وی تلقی نمود اگر این شخص در زمان ازدواج، همسر شخص دیگری بوده باشد. مع ذلک در همین قانون پیش بینی شده که وزیر مهاجرت می تواند بر مبنای ملاحظات انسان دوستانه برای یک خارجی که شرایط اخذ مجوز اقامت حسب قانون مهاجرت را ندارد اجازه اقامت صادر نماید. همچنین کلیه اعضای یک خانواده پلی گامی حق پناهنده شدن به کانادا را دارند. به علاوه اعضای یک خانواده پلی گامی می توانند به طور مستقل به عنوان سرمایه گذار یا نیروی ماهر وارد کانادا شوند.^(۷۴)

ملاحظه می شود کانادا نیز به عنوان یک کشور شدیداً مهاجرپذیر نتوانسته واقعیت مسلمان بودن تعداد زیادی از افراد مقیم این کشور را نادیده بگیرد و علی رغم مجرمانه شناختن تعدد زوجات، در مواردی حقوقی را برای زوجه و فرزندان ناشی از ازدواج دوم می پذیرد. البته همان گونه که در قانون مهاجرت فوق الذکر اشاره شد ملاحظات انسان دوستانه مبنای چنین نرمشی بوده است.

۶- تعدد زوجات در ایالات متحده آمریکا

تعدد زوجات به صورت بیگامی در تمام ایالات متحده آمریکا عملی غیر قانونی محسوب می گردد و در ایالات زیادی از جمله یوتا، تگزاس، کلرادو و رود آیلند نه تنها بیگامی ازدواج تلقی نمی شود بلکه همزیستی در حالت پلی گامی مردود است.^(۷۵) در ایالات متحده آمریکا عمده موارد پلی گامی به وسیله مورمون هایی انجام می شود که علی رغم ممنوعیت اعلام شده به وسیله کلیسای اصلی مورمون ها در ۱۸۹۰ به این امر مبادرت می ورزند.

در ایالات متحده آمریکا با این که تعدد زوجات به موجب قانون صریحاً ممنوع اعلام شده قانون مربوطه بعضاً مغایر با قانون اساسی از جهت نقض آزادی مذهبی دانسته

73- R.S.C. 1985 c. 1-2.

74- Cambell.A. Polygamy in Canada(4-Laws About Polygamy:Canada), op.cit., p. 7.

75- State v. Green, 2004 UT76 at Paras.31 and 25.

شده است. مع ذلک در ۱۸۷۸ دادگاه عالی ایالات متحده در جریان رسیدگی به پرونده رینولدز رای صادره مبنی بر محکومیت فرد مبادرت نموده به بیگامی را تایید نمود.^(۷۶) به نظر دادگاه گرچه مذهب مورمون‌ها پلی‌گامی را مجاز اعلام می‌دارد، نمی‌توان به استناد آزادی مذهبی رویه پلی‌گامی را به رسمیت شناخت و اعلام داشت رد بیگامی نقض قانون اساسی نیست. این نظر تاکنون اعتبار خود را حفظ کرده و مورد پیروی قرار گرفته است.^(۷۷)

از سال ۱۹۵۰ موارد زیادی از تعقیب پلی‌گامی در آمریکا وجود داشته است. مع ذلک مثلاً در ایالات یوتا معمولاً این موارد فقط به علت وقوع پلی‌گامی نبوده بلکه تخلف دیگری از قبیل ازدواج با دختری زیر سن قانونی نیز مطرح بوده است.^(۷۸) همچنین در رابطه با موضوع حضانت فرزندان و در جایی که قرار باشد تصمیمی که به بهترین نحو منافع طفل را تامین کند، اتخاذ گردد، سخت‌گیری کمتری نسبت به پلی‌گامی اعمال شده است و احراز پلی‌گامی به طور اتوماتیک مانع از اعطای حضانت طفل به یکی از والدین یا فرزندخواندگی نمی‌شود.^(۷۹)

به موجب قانون مهاجرت و تابعیت، دولت ایالات متحده آمریکا به اشخاص دارای خصوصیات اخلاقی نامناسب^(۸۰) که ارتکاب به چند همسرگزینی را نیز شامل می‌شود، کارت اقامت دائم یا تابعیت اعطا نخواهند نمود.^(۸۱) یک مرد نمی‌تواند با استفاده از

76- Reynolds v. United States (1878); See also the recent case of Bronson Cook and Cook v. Swensen (2005).

به نقل از:

Cambell.A; op.cit., note 51.

77- Reynolds v. United States (98 US. 145(1878).

همین نظر را دیوان عالی موریتس و هند نیز پذیرفته و اعلام نموده است.

Bhewa v. Government of Mauritius (1991 LRC Const 298,307 (May 15 1990), Sarla Mudgal v. Union of India, 1995(3) SCC635.

78- Campbell.A. Polygamy in Canada.op.cit p.6.

79- See For example: Sanderson v. Tryon, 739 P. 2d623(1987); In re Adoption of W.A.T., 808 P.2D 1083(1991); and Shepp v. Shepp, 2003 PA Super 140.

80- Good moral character.

81- Section 1182(a)(9)(A) of the Immigration and Nationality Act{ Sec.

اجازه اقامت خود موجبات اقامت زوجه دوم خود در آمریکا را فراهم نماید. مواضع متخذه ایالات متحده آمریکا و کانادا در رابطه با پلی‌گامی به لحاظ مشترکات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و این واقعیت که اکثر پلی‌گامی‌های این دو کشور مربوط به مورمون‌ها می‌باشد، بسیار نزدیک به هم است.^(۸۲)

۷- تعدد زوجات در استرالیا و نیوزلند

در استرالیا به موجب ماده ۹۴ قانون ۱۹۶۱ کسی که زن دوم اختیار نماید مرتکب جرم شده و مجازات می‌شود.^(۸۳) این چنین ازدواجی در استرالیا و تمام محاکم کامن‌لا باطل تلقی می‌شود. مع‌ذلک به موجب ماده ۶ قانون خانواده ۱۹۷۵^(۸۴) در صورتی که زوجین در زمان ازدواج پلی‌گامی در کشور محل ازدواج اقامت داشته باشند و به موجب قانون محل ازدواج، پلی‌گامی جایز باشد، این ازدواج‌ها صحیح تلقی می‌شود و هریک از همسران حق طرح دعوی برای مطالبه تعیین تکلیف اموال و حمایت‌های ازدواجی در حالت تفریق را دارند. اتخاذ چنین موضعی در رابطه با تعدد زوجات انجام شده در کشور خارجی بر مبنای قانون این کشور، در راستای احترام به قاعده رعایت حقوق مکاتبه بوده است. مع‌ذلک در صورتی که یکی از طرفین قبلاً در استرالیا به موجب قانون این کشور ازدواج نموده باشد، ازدواج بعدی در خارج حتی اگر مطابق قانون محل انجام معتبر باشد، دیگر حق مکاتبه تلقی نشده و در استرالیا معتبر تلقی نمی‌شود.^(۸۵) در موضوع مهاجرت نیز مردی که چند زن اختیار نموده فقط می‌تواند یکی از ایشان را به استرالیا بیاورد. کمیسیون اصلاح قوانین استرالیا در گزارش ۱۹۹۲ خود توصیه نموده به رسمیت شناختن ازدواج‌های متعدد انجام شده در خارج کماکان ادامه یابد ولی

212.(8U.S.C1182))

82- Polygamy in Canada: Legal and Social Implications for Women and Children- A Collection of Policy Research Reports, WWW. SWC-CFC.gc.ca/pubs/pubspr.

83- Australian Marriage Act 1961, 1961/12 as am.,ss.23(1)(a) and 94.

84- Family Law Act 1975, s.6.Marriage Act 1961,s.88C(1)(a).

85- Marriage Act 1961, S. 88 d(2)(a).

آثار این نوع ازدواج‌ها به طور محدود پذیرفته شود.^(۸۶) در نیوزلند نیز چنانچه ازدواج پلی‌گامی در خارج از این کشور و به موجب قانون محل ازدواج انجام شده باشد معتبر است.^(۸۷) معذک اگر زوجین مقیم نیوزلند بوده و در زمان انجام ازدواج در خارج قبلاً ازدواج نموده باشند ازدواج دوم در خارج باطل خواهد بود.^(۸۸)

۸- تعدد زوجات در آلمان

جامعه آلمانی در طول تاریخ براساس ایده‌های مبتنی بر اشتراک خونی - نژادی شکل گرفته و به همین لحاظ همواره با پیوستن افراد متعلق به دیگر فرهنگ‌ها به جامعه خود، مقاومت نشان داده به طوری که پذیرش این که یک بیگانه به عنوان شهروند آلمان بسیار مشکل است.^(۸۹) تا سال ۱۹۹۹ متقاضی تابعیت آلمان برای پذیرفته شدن تقاضایش باید اثبات می‌نمود که حداقل یکی از اجدادش آلمانی بوده است که به این ترتیب عده بسیاری از مهاجرین از تحصیل امتیاز شهروندی آلمان محروم می‌شدند.^(۹۰) اخیراً تغییراتی در این گونه قوانین ایجاد شده است. در قانون تابعیت ۱۹۹۹^(۹۱) به ظرافت و آهستگی از نقش و اهمیت ریشه نژاد در اعطای تابعیت آلمانی کاسته شده است. به موجب این قانون فرزندان مهاجرین که بعد از سال ۲۰۰۰ در آلمان متولد شده باشند می‌توانند علاوه بر حفظ تابعیت والدین خود، دارای تابعیت مضاعف آلمانی

86- Polygamy in Canada, (Legal Treatment of Polygamy: Other countries) op. cit. p3.

۸۷- در نیوزلند نیز ازدواج‌های پلی‌گامی به وسیله افراد مقیم در این کشور باطل بوده و مجازات هم دارد. ss.2 and 31(1)(a)(i) of the Family Proceeding Act 1980; Quilter v. Attorney-General (1997)(1998), and ss.205-207 of the Crimes Act, 1961.

88- Family Proceedings Act 1980(N.Z), 1980/94, ss.2 and 31(1)(a)(i).

89- Brubaker.R., "Citizenship and Nationhood in France and Germany, Cambridge, (MA an London: Harvard University Press, 1992), p.82.

90- Yurdakul.G., "State, Political Parties and Immigrant Elites: Turkish Immigrant Associations in Berlin", Journal of Ethnic and Migration Studies(forthcoming in 2006).

91- Staatsangehörigkeitsrecht.

شوند مع ذلک این گونه فرزندان باید قبل از رسیدن به سن ۲۳ سالگی تابعیت اولیه خود را رد نمایند.^(۹۲)

به موجب آمار ارائه شده در سال ۲۰۰۴، بیش از ۳ میلیون نفر از جامعه آلمان را در همان سال مسلمانان تشکیل می‌دادند که ۸۹ درصد از این عده ترک تبار بودند.^(۹۳) علی‌رغم تلاش‌هایی که از سال ۱۹۷۰ برای شناسایی رسمی گروه‌های اسلامی در آلمان انجام شده، تاکنون هیچ یک از جوامع اسلامی در کشور آلمان به عنوان یک شخصیت حقوقی و به طور قانونی به رسمیت شناخته نشده‌اند.

مطابق حقوق بین‌الملل خصوصی آلمان^(۹۴) موضوع حقوق خانوادگی اشخاص تابع قانون کشور متبوع ایشان است^(۹۵) البته در صورت عدم مغایرت قانون مذکور با نظم عمومی آلمان یا مفاد کنوانسیون‌های منعقد شده با دیگر کشورها. تک همسری Monogamy یکی از اصول پذیرفته شده در قانون اساسی این کشور می‌باشد^(۹۶) و

92- Koppke. C. & Moravska. E "Integrating Immigrants in Liberal Nation-States: Policic Immigrants in Liberal Nation-States. London: Palgrave Macmillan, 2003, 1-36.

93- Rohe. M., "Legal Treatment of Muslims in Germany" in Alluf. R. AND Zicone. G., (eds), Leven, Belgium: Peeters Publishers, 2004, p.53.

94- Second Chapter on International Private Law in the Einfuehrungsgesetz zum Buergerlichen Gesetzbuche (Art.3, EGBGB) (Prologue, the Civil Code).

حکومت قانون متبوع ذینفع بر حقوق خانوادگی در برخی از معاهدات منعقد به وسیله دولت آلمان نیز گنجانده شده است از جمله معاهده بین جمهوری اسلامی ایران با آلمان که احوال شخصیه اتباع هریک از دو کشور در کشور دیگر را تابع قانون متبوع ذینفع می‌داند.

Niederlassungsakommen Zwischen dem Deutschen Reich und dem Kaiserreich Persien of December 1929, Reichsgesetzblatt jg. 1930, Teil II. P 1002, at p. 1006. confirmed by the Federal Republic of Germany on 15 August 1955, BGBl. Teil II, No19, 25 August 1955, p.829.

۹۵- تنها مواردی که در موضوعات حقوق خانواده قانون محل اقامت اجرا می‌شود موارد مربوط به نگهداری فرزندان (Article 18-4 EGBGB) و چند تابعیت بودن طرفین (Article 14 EGBGB) است که در مورد اخیر به طرفین اختیار انتخاب داده می‌شود.

96- Art 1306-BGP

رک. همچنین:

OLG Hamburg StAZ 1988, 132f; AG Palderborn StAZ 1986,45 (both to former rules

بنابراین تعدد زوجات در آلمان براساس قانون ممنوع می‌باشد.^(۹۷) مع‌ذلک آلمان ازدواج‌های پلی‌گامی منعقد در کشوری که این امر را می‌پذیرد، قانونی تلقی می‌نماید و آثاری برای آن قائل می‌شود.^(۹۸) مثلاً زنان متعدد یک مرد حق دارند از محاکم آلمان حمایت ازدواجی را مطالبه نمایند و می‌توانند از مزایای تامین اجتماعی از قبیل ارث، حق قیمومت و پرداخت هزینه‌های فرزند برخوردار شوند. اگر مردی دو زن داشته باشد مستمری بعد از فوت او بین بیوه‌هایش تقسیم می‌شود.^(۹۹)

در رابطه با موضوع «در کنار هم قرار گرفتن اعضای خانواده» در ۱۹۸۵^(۱۰۰) رای صادر شد مبنی بر این که زن مسلمان اردنی حق پیوستن به شوهر مقیم آلمان و زوجه اول شوهرش را ندارد. می‌توان به مورد مشابهی نیز اشاره نمود که محاکم رأی دادند به این که زوجه‌های متعدد یک مرد حق پیوستن به شوهرشان در آلمان را ندارند و همچنین وقتی به همراه شوهر خود در آلمان زندگی می‌نمایند تحت تعقیب قرار نمی‌گیرند زیرا پلی‌گامی مخالف نظم عمومی آلمان نیست.^(۱۰۱)

۹- تعدد زوجات در فرانسه

یکی از برجسته‌ترین خصوصیات جامعه فرانسه وجود اقلیت‌های گوناگون از جمله تعداد زیاد مسلمانان مهاجر در این کشور است. مع‌ذلک دو اصل تساوی^(۱۰۲) و

identical to the present ones); MuenchKomm/Coester3.edn.1998 Art,13EGBGB.

رک. همچنین:

97- Rohe, M., "Islamic Law in German Courts", Hawwa-Journal of women of the Middle East and the Islamic World 1(2003), pp 46-59.

98- LG Munchen, 235 Js54017/95, 26 April 1996; LG Frankfurt A.m., fAMrz1976, p.217; LG Osnabrueck, NJW-RR, 1998, p.582; AG Bremen, StAZ1991, pp.232,233; VGH Kassel, NVwZ-RR, 1999, pp.274-275.

99- Syrian Paternity Case. VersR1997" 863. OLG Saabruecken-5U800/95-82. Date decided: 18 Dec. 1996.

100- Family reunification, Jordanian polygamy Case, 17, A42/83, 7 March 1985.

101- Rohe, M., "Islamic Law in German Courts" note 72.

102- Egalite (equality)

به موجب ماده ۱ قانون اساسی فرانسه ۴ اکتبر ۱۹۸۵ فرانسه باید به صورت یکپارچه، سکولار، دموکراتیک و

لائسیته^(۱۰۳) ارکان اساسی سیستم جمهوری فرانسه را که ریشه در انقلاب ۱۷۸۹ این کشور دارد، تشکیل می‌دهند. باوجود جدایی رسمی دین از دولت، جمعیت زیاد مسلمانان فرانسه^(۱۰۴) دولت را برای به رسمیت شناختن دینشان و پذیرش آثار روابط حقوقی ایجاد شده براساس قواعد اسلامی تحت فشار قرار داده‌اند. از طرفی محاکم فرانسه به کرات مجبور به اعلام موضع و تصمیم‌گیری نسبت به اعتبار روابط حقوقی فوق‌الذکر گردیده‌اند.

تک همسری همواره یکی از اصول مهم پذیرفته شده در کشور فرانسه بوده است و حتی تعدد زوجات در این کشور حسب مواد ۴۲۰-۴۳۳ قانون جزا جرم تلقی شده و دارای ضمانت اجرای کیفری می‌باشد (این مجازات می‌تواند تا یک سال حبس و ۴۵۰۰۰ یورو جریمه داشته باشد). همچنین باوجودی که حسب حقوق بین‌الملل خصوصی فرانسه احوال شخصیه بیگانگان تابع کشور متبوعشان است، ازدواج دوم انجام شده در فرانسه مثلاً مطابق قوانین اسلامی، اثر قانونی ندارد. از طرف دیگر با توجه به این که به موجب قوانین فرانسه احوال شخصیه اتباع این کشور در همه جا تابع قانون فرانسه است بنا براین اتباع فرانسه در داخل یا خارج از فرانسه نمی‌توانند مبادرت به تعدد زوجات نمایند.^(۱۰۵) و^(۱۰۶)

به موجب ماده ۱۴۷ قانون مدنی فرانسه ازدواج دوم ممکن نیست مگر این که

جمهوری باشد. باید تساوی شهروندان در برابر قانون بدون تبعیض نژادی و مذهبی تضمین گردد.

103- Laïcité

در این رابطه رک. قانون ۹ دسامبر ۱۹۰۵ که اختصاص هرگونه بودجه دولتی مستقیم در رابطه با هر دینی را ممنوع نموده است.

۱۰۴- تا سال ۲۰۰۴ حدود ۴ میلیون مسلمان در کشور فرانسه ساکن بودند یعنی ۸ درصد جمعیت فرانسه.

Basdevant-Gaudemet.B. "Islam in France" in R.Aluffi and G.Zicone (eds), The Legal Treatment of Islamic Minorities in Europe (Leuven, Belgium: Peeters Publishers, 2004), p.62.

105- Article 3, Code Civil Français.

106- C.E.11 March 1988. Min.Aff.Soc.Et de l'employ c Diagne, R.Tables; C.E.28 July 1989, Keita; C.E.15 Jan.1990, Cissoko

پلی‌گامی یکی از موانع تحصیل تابعیت فرانسوی نیز می‌باشد.

ازدواج اول منحل شده باشد.^(۱۰۷) بر همین اساس است که دادگاههای فرانسه بارها از پذیرش آثار ازدواج دوم انجام شده در فرانسه اجتناب نموده‌اند. مثلاً در سال ۱۹۹۲ دادگاه پژوهشی ورسای حقوق و مزایای تامین اجتماعی برای زوجه دوم یک مرد مسلمان را نپذیرفت^(۱۰۸) و در سال ۱۹۸۸ دادگاه پژوهشی اکس ان پرونس پرداخت نفقه به زوجه دوم را براساس مردود بودن پلی گامی رد نمود.^(۱۰۹) مع‌ذلک با توجه به این که به موجب بند ۳ ماده ۳ قانون مدنی فرانسه موضوع احوال شخصیه که امر ازدواج را نیز شامل می‌شود تابع قانون کشور متبوع ذینفع می‌باشد، چنانچه ازدواج در کشور خارجی متبوع زوجین منعقد شده باشد بعضی آثار آن در صورت عدم مخالفت با نظم عمومی فرانسه در این کشور پذیرفته شده^(۱۱۰) و دیوان عالی کشور فرانسه بارها در این رابطه رأی صادر نموده است.^(۱۱۱) مثلاً پذیرفته شده که اگر زوجه اول قبلاً از مزایای

107- Code Civil, Article 147(inseré par la Loi du 17 mars 1803 Promulguée le 27 mars 1803): On ne peut pas contracter un second mariage avant la dissolution du premier.

108- Cour d'appel de Versailles, 2ème ch., 18 June 1992, inedit, in Juris-Data, 044362

109- Cour d'appel d'Aix-en-Provence, 6ème ch., 19 May 1988, inedit in Juris-Data-045979.

110- Moneger F., "La Polygamy en question", JCP 1990,I,3460.

این امر نتیجه پذیرش تفکیک بین مرحله ایجاد و مرحله استناد به آثار حق می‌باشد که در مرحله اخیر نظم عمومی به صورت تخفیف‌یافته مطرح و اعمال می‌شود.

111- Loussuarn.Y., Bourel.P., op.cit., no 260.

بیشترین آرا در رابطه با پذیرش آثار مالی چنین ازدواج‌هایی بوده است. از جمله رک.

Cass.Civ.1ère ch., 19 Feb. 1963, Revue critique de Droit International Prive, 1963,p.559 et Cass.Civ.3 Jan. 1980, Revue Critique du Droit International Prive, 1980,p.331 et s.note Batiffol.H., Clunet 1980.327, note Simon Depitre, Dalloz 1980.549, note Poisson-Drocourt; Cass. Civ. 28 jan. 1958. Revue Critique de Droit International Prive. 1958. 110, note Jambu-Merlin, Dalloz 1958-265. note Lenoan, JCP, 1958.II,10488, Kote Louis-Lucas, Clunet, 1958.776, note Ponsard; Cass.civ. 12 FEV. 1960, Revue Critique de Droit International Prive, 1963.559, note Holleaux, Clunet, 1963.986. note Ponsard; Cass. Soc., 8 Mars 1990, Revue Critique de Droit International Prive, 1991, 693, note J.Deprez.

تامین اجتماعی برخوردار شده زوج دوم حق ادعای استفاده از مزایای تامین اجتماعی را ندارد^(۱۱۲) مگر این که زوج اول دیگر در فرانسه زندگی ننماید.^(۱۱۳) شوهران مسلم حتی در مواردی که فرزندان ناشی از ازدواج مذهبی بوده‌اند، ملزم به پرداخت هزینه‌های فرزند شده‌اند.^(۱۱۴) و^(۱۱۵) همچنین به موجب تصمیم قضایی در دادگاه ورسای مرد نمی‌تواند زوج اول خود را ملزم به همزیستی با زوج دوم نماید.^(۱۱۶) برعکس همزیستی داوطلبانه خلاف نظم عمومی نمی‌باشد و نمی‌تواند مانعی برای اعطای اجازه اقامت موقت به زوج دوم و فرزندان مربوط شود.^(۱۱۷) وقتی زوج اول فرانسوی باشد نظم عمومی به شدت بیشتری عمل می‌کند: هیچ یک از آثار ازدواج دوم نمی‌تواند برخلاف منافع زوج اول پذیرفته شود و تنها زوج اول از نفقه برخوردار می‌شود.^(۱۱۸) به نظر می‌رسد شناسایی آثار ازدواج‌های انجام شده در کشور خارجی، موجب ترغیب هرچه بیشتر اتباع مسلمان یا دیگر افرادی که به موجب قانون کشور متبوع خود مجاز به

112- C.Cass.Ch.Soc.1 MARCH 1973, Revue Critique de Droit International Prive, 1975, 54.

113- C.Cass.Ch.Soc.8 March 1990, Revue Critique de Droit International Prive, 1991, 694.

114- Benali c. Makhluif, Revue Critique de DROIT International Prive 1987:652. Cour Cass. 1^{er} Chambre Civile. 3 June 1998., Consorts Abdollah c. M.Y.- Abdollah et autres, Revue Critique de Droit International Prive 1987, p602, Cour de Cassation, 1^{er} Chambre Civile 25 feb.1997.

۱۱۵- در بلژیک نیز هر چند پلی گامی مخالف نظم عمومی تلقی شده محاکم آثار چنین ازدواج‌های انجام شده در خارج را به رسمیت شناخته‌اند و حفظ حقوق زنان را توجیه این شناسایی عنوان نموده‌اند. در اسپانیا با توجه به بند ۳ ماده ۱۲ قانون مدنی اجرای قانون خارجی مخالف نظم عمومی این کشور ممنوع است مع ذلک امکان شناسایی آثار ازدواج‌های پلی گامی انجام شده در خارج از اسپانیا، وجود دارد.

Campbell.A., op cit.p.31.

116- Tribunal de grande instance de Versailles, 31 mars 1965, Clunet 1966.97.

117- Cons. Etat, Ass., 11 juill. 1980, Rev.Crit.de Droit International Prive. 1981. 658, note Bischoff.

118- Civ. 1^{er}, 6 juill. 1988, Baaziz, Revue Critique de Droit International Prive, 1989. 71, note Lequette.

به نقل از:

Mater.Pierre, op.cit, p.357.

تعدد زوجات هستند به مسافرت و حتی سرمایه گذاری در این کشور گردیده و به همین دلیل محاکم فرانسه نیز تمایل چندانی به استفاده از حربه نظم عمومی برای عدم شناسایی چنین ازدواج هایی نشان نداده اند.

در رابطه با موضوع مهاجرت قابل ذکر است که بعد از جنگ دوم جهانی به دلیل نیاز به نیروی کار، جمعیت زیادی به فرانسه مهاجرت نمودند و تا ۱۹۹۰ حدود ۲۰۰۰۰۰ نفر به صورت پلی گامی در فرانسه زندگی می نمودند که وضعیت مالی نامطلوبی نیز داشتند. انتقادات موجب شد احساسات ضد مهاجرتی که به طور خاص پدیده چند همسری مهاجرین را نشان رفته بود، شدت گیرد.

تا سال ۱۹۸۰ اجتماع زوج‌های پلی گامی در فرانسه ممنوع بود و دولت فرانسه از اعطای کارت اقامت دائم به زوجه دوم و فرزندان مربوط در صورتی که مرد مذکور قبلاً با زوجه اول و فرزندانش به فرانسه آمده بود خودداری می نمود، مع ذلک در پرونده Moncho در ۱۹۸۰^(۱۱۹) شورای دولتی برای اولین بار با اعطای اجازه اقامت دائمی به همسر دوم یک مرد الجزایری و در واقع با اجتماع خانواده ناشی از تعدد زوجات در فرانسه موافقت کرد و چنین استدلال نمود که استثنائاً و در زمینه محدود مزایای تامین اجتماعی، پلی گامی یک نوع ازدواج قانونی و مشروع تلقی می شود، با این وجود بی شک اخیراً در فرانسه با گسترش پدیده پلی گامی در خاک این کشور بویژه توسط اتباع آفریقایی جنوبی مخالفت شده و اقداماتی در این راستا صورت گرفته است.

با تشخیص اثرات نامطلوب تعدد زوجات در جامعه فرانسه از جمله تحمیل هزینه های گسترده تامین اجتماعی، مشکلات مسکن و روابط خانوادگی، به موجب

119- Conseil d'Etat., 11 July 1980: AJDA1980, 523. OBS. Mm.Feller et Pinault; Revue Critique de Droit International Prive 1981, 658, note J.M.Bischoff.

در رابطه با آثار شخصی ازدواج های پلی گامی آثار کمتری و با تردید مورد پذیرش قرار گرفته اند. رک. مثلاً: Trb.Gr.Inst. Versailles, 31 Mars 1965, Clunet 1966.97, note Ponsard; Trib.Gr.,Hnst. Seine, 12 Nov.1965, Revue Critique de Droit International Prive, 1966.624, note Decroux, Clunet 1966.858, note Goldman.

به نقل از:

Loussuarn. Y., Bourel.P., op.cit. p.324, notes 1-2.

قانون آگوست ۱۹۹۳ من بعد شوهر حق آوردن زن دوم و فرزندان مربوط به فرانسه را ندارد و به زن دوم اجازه اقامت در فرانسه داده نمی‌شود، مگر پس از طلاق. به این ترتیب زوجین پلی‌گامی برای این که بتوانند در فرانسه اقامت نموده و اجازه کار و یا کمک هزینه زندگی دریافت نمایند، مجبور به طلاق هستند. همچنین فرزندان ناشی از ازدواج دوم که در خارج و جدا از پدر خود زندگی می‌نمایند تنها در صورت فوت مادرشان در کشور خارجی می‌توانند به پدر خود ملحق شوند و اجازه اقامت دریافت نمایند. به موجب قانون مذکور (ماده ۳۰): «وقتی یک مرد چندزنه با همسر اول خود در فرانسه اقامت دارد، به زوجه دوم اجازه اقامت مشترک با مرد در فرانسه داده نمی‌شود، مع‌ذلک در صورت فوت زوجه دوم یا از بین رفتن رابطه خانوادگی او، فرزندان ناشی از ازدواج دوم می‌توانند به پدر خود در فرانسه ملحق شوند».^(۱۲۰)

در رابطه با این موضوع نظر حقوق‌دان فرانسوی لربورپژونیه قابل ذکر است که ضمن تاکید بر رعایت تک همسری معتقد است که اعلام بطلان ازدواج‌های پلی‌گامی انجام شده در کشوری که چنین ازدواج‌هایی را مجاز نمی‌داند نتایج ناگواری را در پی خواهد داشت و در چنین حالتی با زوجه‌ها و فرزندان ناشی از این ازدواج‌ها بسته به این که در کشور مبدأ و یا در کشور محل انجام ازدواج یافت شوند برخورد متفاوتی صورت خواهد گرفت. در چنین شرایطی بهتر نیست ازدواج‌های پلی‌گامی انجام شده در فرانسه را مثل ازدواج‌های پلی‌گامی انجام شده به طور صحیح در خارج به رسمیت بشناسیم؟ این حقوق‌دان برخورد خصمانه محاکم فرانسه نسبت به پلی‌گامی را تا حد زیادی ناشی از عدم شناخت کافی از حقوق خارجی پذیرنده این نوع ازدواج‌ها می‌داند.^(۱۲۱) به هر

120- Loi 93-1027 du aout 1993 relative a la maitrise de l'immigration et aux conditions d'entrée et de sejour en France, J.O.29 aout 1993, J.C.P., 1993.I.66371

این قانون از جهت ناعادلانه بودن برای زنان مسلمان مورد انتقاد واقع شده خصوصاً با توجه به این که بسیاری از آن‌ها به صورت غیر قانونی به فرانسه آمده و با وضعیت نا مناسبی مواجه شده‌اند.

Turpin, D., "La Reform de la Condition des Etrangers Par les Lois des 24 aout et 30 dec. 1993", Revue Critique de Droit International Prive, Jan.Mars1994, pp 1-61.

121- Loussuarn.y., Bourel/P., "Droit International Prive", 4 ed. Dalloz, Paris, 1993, p.332.

حال برخورد دوگانه فرانسه با تعدد زوجات انجام شده در خارج از فرانسه و با تعدد زوجات انجام شده در فرانسه ناشی از تمایل این کشور به گسترش روابط بین‌المللی خصوصی فرانسه با حفظ عقاید و حساسیت‌های منفی خود نسبت به اصل موضوع تعدد زوجات می‌باشد.

دراسپانیا رویهمرفته رویه‌ای مشابه فرانسه اتخاذ شده است به این ترتیب که قانونگذار در سال ۲۰۰۰ ساکنین کشورهای خارج را از آوردن همسر دومشان برای زندگی در اسپانیا منع نموده است، حتی اگر پلی‌گامی در کشور محل اقامت شخص مجاز بوده باشد. مرد ساکن اسپانیا می‌تواند تنها یکی از همسران (به انتخاب خودش) و فرزندان مربوط را برای زندگی به اسپانیا بیاورد.^(۱۲۲)

۱۰- نتیجه‌گیری

مطالعه سیستم‌های حقوقی دنیا نشان‌دهنده این است که در بسیاری از کشورهای جهان از جمله کشورهای مسلمان تعدد زوجات پذیرفته و آثار آن به رسمیت شناخته شده است. این در حالی است که تعداد زیادی از کشورها که عمدتاً سکولار هستند تعدد زوجات را ممنوع نموده و حتی برای مرتکبین آن مجازات در نظر گرفته‌اند. کشورهای دسته اخیر مواضع یکسانی در قبال درخواست به رسمیت شناخته شدن ازدواج پلی‌گامی انجام شده در کشورهای خارجی دسته اول، نداشته‌اند. مع‌ذلک اکثر این کشورها مخصوصاً کشورهایی مثل فرانسه که به دلایل گوناگون پذیرای مهاجران بسیاری از کشورهای پذیرنده تعدد زوجات بوده‌اند، به دلیل مشکلات و نابسامانی‌های ناشی از عدم شناسایی ازدواج‌های پلی‌گامی انجام شده بر مبنای قانون محل اقامت زوجین، این ازدواج‌ها را تحت شرایطی معتبر تلقی و سعی بر شناسایی لاقابل برخی از آثار آن نموده‌اند.

بررسی قوانین مهاجرتی کشورهای تأییدکننده تک همسری نیز نشان‌دهنده اتخاذ مواضع سختی در رابطه با پذیرش درخواست مهاجرت و اعطای مجوز اقامت به

122- Campbell, A., op.cit., p32.

مرتکبین تعدد زوجات است به نحوی که مثلاً مرد تبعه کشور ممنوع دارنده تعدد زوجات نمی تواند به استناد انجام ازدواج دومی که طبق قانون خارجی انجام داده، برای زوجه دوم و فرزندان مربوط درخواست اقامت نماید.

واقعیت این است که کشورها علی رغم تفاوت های بعضاً فاحش فرهنگی، سیاسی، اجتماعی برای رفع نیازهای گوناگون خود ناچار به گسترش روابط بین المللی و تماس با دیگر کشورها هستند و به همین لحاظ است که علی رغم وجود تفاوت های مذکور ناچارند در مواردی اجرای قانون یک کشور خارجی را بپذیرند و یا در مواردی مثل موضوع مورد بحث ما با وجودی که به هیچ وجه تعدد زوجات را قبول ندارند پلی گامی انجام شده در یک کشور خارجی به موجب قوانین این کشور را به رسمیت شناخته و آثاری بر آن قائل شوند. قطعاً یکی از دلایل این انعطاف آن است که اتباع همین کشورها ممکن است در کشورهای دیگر با مشکلات مشابهی در موارد گوناگون مواجه شوند که حل آن انعطاف پذیری کشور میزبان را می طلبد. بنابراین هر کشور سعی دارد ضمن تاکید بر لازم الرعایه بودن قوانین و مقررات داخلی خود، در مواردی با وضع قواعدی خاص اجرای قانون یک کشور خارجی را در قلمرو خود مجاز دانسته یا آثاری بر روابط حقوقی انجام شده در کشور خارجی مترتب نماید که البته این امر در چارچوب ضوابط نظم عمومی کشور میزبان خواهد بود، ضوابطی که در داخل هر کشور متناسب با مقتضیات و شرایط آن تعیین می گردد. از طرفی از بُعد داخلی، کشوری که دارای تنوع جمعیتی می باشد و افراد دارای مذاهب و فرهنگ های گوناگون را در خود جای داده است اصولاً باید قوانین و مقرراتش را با توجه به تنوع یادشده تنظیم نماید. مثلاً وقتی قشر بزرگی از جمعیت یک کشور را مسلمانان تشکیل می دهند وضع قوانینی مغایر با احکام و دیدگاه های مذهبی ایشان ممکن است موجب بروز ناهنجاری ها و تنش های بسیاری گردد و قوانین مذکور عملاً مورد اجرا قرار نگیرد. در رابطه با تعدد زوجات همان گونه که اشاره شد علی رغم اعلام ممنوعیت و حتی جرم اعلام شدن آن در کشورهایی مثل انگلستان، چند همسرگزینی های متعددی توسط مسلمانان مقیم این کشورها انجام می گیرد. در نتیجه وضع قوانین منع کننده تنها موجب انجام مخفیانه این ازدواج ها و عدم حمایت قانونی از زوجه و فرزندان ناشی از

ازدواج‌های بعد از ازدواج اول بوده که مسلماً مشکلات عدیده اجتماعی را در پی دارد و به همین دلیل نیز محاکم انگلستان در مواردی به مطالبات ازدواجی ناشی از چنین ازدواج‌هایی ترتیب اثر داده‌اند.